

Metin: Din veya İnanç Özgürlüğünün kapsamı - Ayrımcılık yasağı

Din veya inanç özgürlüğü ile yakından ilişkili bir başka hak da ayrımcılıktan korunma yasağıdır. Ayrımcılık, bazı insanların kişisel özellikleri yüzünden başkalarından daha farklı uygulamalara tabi tutulmasıdır.

Uluslararası insan hakları hukukunun temel kurallardan biri, devletlerin din veya inanç da dahil olmak üzere herhangi bir gerekçeyle ayrımcılık yapmasına izin verilmemesidir. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 2. maddesi bu hakkı tanımlar.

MSHS, 2. madde, 1. fıkra

Bu Sözleşme'ye Taraf her Devlet kendi ülkesinde yaşayan ve yetkisi altında bulunan bütün bireylere ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından hiçbir ayırım gözetmeksizin bu Sözleşme'de tanınan hakları sağlamak ve bu haklara saygı göstermekle yükümlüdür.

Yani, dine veya inanca dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağı baskı yasağını da yansıtır. Devlet sadece kendi işlemlerinde ayrımcılıktan kaçınmakla yükümlü olmayıp, toplumda ayrımcılığı önlemek ve durdurmak amacıyla etkin bir şekilde hareket etmekte de yükümlüdür.

Ne var ki, din veya inanç özgürlüğüne yönelik en sık yaşanan ihlal muhtemelen ayrımcılık konusundadır ve bu olgu tüm din ve inanç gruplarını etkilemektedir.

İsveç'te, araştırmalar istihdam konusunda Yahudilerin %26, Müslümanların ise %30 oranında daha düşük bir şansa sahip olduğunu göstermektedir. İşverenlerin, işyerinde haç veya türban gibi dini sembollerin kullanımını yasaklamasının ayrımcılık olup olmadığı veya ne zaman ayrımcılık oluşturduğu sorusu da önemli bir mesele olup, birçok kez Avrupa mahkemeleri ve BM İnsan Hakları Komitesi huzuruna taşınmıştır.

Ayrımcılık çok çeşitli şekillerde yapılabilir. Bazen devlet tarafından bir inancın diğerlerinden üstün görülmesi, örneğin devlet kaynaklarının farklı gruplara tahsisi sırasında ayrımcılık yapılması biçiminde görülebilir. Bazen çok daha ağır yaşanır, hakların reddine dek varabilir; birtakım topluluklara yasal kimlik tanınmaması veya ibadet yerleri kurmalarına izin verilmemesi buna örnek oluşturmaktadır. Dine veya inanca dayalı resmi ayrımcılık yalnızca dini faaliyetleri değil; evlilik, velayet veya işe erişim, barınma, sosyal yardımlar ya da adalet gibi hayatın her alanını etkileyebilir.

Birçok ülkede kimlik kartında din hanesi yer alır. Bu durum, azınlıkları, kimliklerini göstermeleri gereken her durumda ayrımcılığa açık hale getirmektedir

Endonezya'nın bazı kesimlerinde Hindular, yerel makamların çıkardığı zorluklar sebebiyle evlilik veya doğum kaydı için uzaktaki şehirlere gitmek zorunda kalıyor. Hıristiyanlar da kilise inşa etmek veya onarmak için izin almakta sorunlar yaşıyor. Ulusal mahkemeler defalarca Hıristiyanlar lehine karar verdiği halde, yerel makamlar aşırı radikal gruplardan şiddet eylemlerinden korktukları için bu kararları görmezden geliyor.

Pakistan'da ise ayrımcı yasalar Ahmediye mezhebinin vaazlarını, din yayın basıp dağıtmasını suç saymış ve oy verme haklarını ellerinden almıştır.

Kenya'daki insan hakları örgütleri, devlet inkâr ediyor olsa da, ülkede yürütülen terörle mücadele kapsamında Müslümanların yaygın olarak hedef alındığını, toplu olarak cezalandırıldığını, keyfi gözaltı, işkence, öldürme ve kayıp olaylarının yaşandığını belirtmektedir.

Myanmar'da Budist rahipler, ülke genelinde yirmi iki köye Müslümanların girmesini veya kalmasını yasaklayan tabelalar asarak, köy halkının Müslümanlar ile evlenmesini engelleyerek köylerini Müslümanlardan arındırdıklarını ilan edip nefret propagandası yürütmektedir. Yetkililer ise bunu durdurmak için hiçbir şey yapmamıştır.

İnsanlar genellikle birden fazla temelden ötürü, örneğin hem din, hem etnik köken, toplumsal cinsiyet ve sınıf temelinde ayrımcılığa maruz kalmaktadır. İnsan hakları dilinde buna kesişimsel ayrımcılık denir. Bu nedenle bazı gruplar, örneğin kadınlar, yerli halklar, LGBT toplulukları, göçmenler ve mülteciler din veya inanç özgürlüğü ihlallerine daha açık hale gelmektedir.

Hindistan'daki bir kesişimsel ayrımcılık örneğini ele alalım:

Hint kast sistemi, insanları üst ve alt kasta veya Dalitler gibi kastsız gruplara ayıran bir tür sabit sınıf sistemidir. Genelde toplumun en yoksul kesimini oluşturan Dalitler ağır sosyal ve ekonomik ayrımcılığa maruz kalıyor. Kökeni Hinduizm'e dayanıyor olsa da, kast sistemi bütün Hint toplumuna nüfuz etmiş ve değişik inançlardan olan insanlar belirli kasta mensup kabul ediliyor. Örneğin, birçok Hıristiyan ve Müslüman Hintli esasen Dalit kökenlidir.

Hindistan bağımsızlığını kazandığında devlet kast sistemini yasakladı ve pozitif ayrımcı bir yöntem uygulayarak kast sistemiyle mücadele etmeye çalıştı. Bu yöntem kamu görevlerinde ve devlete ait yükseköğretim kurumlarında Dalitlere bir kota ayrılmasını ve birtakım maddi yardımlar sağlanmasını içeriyor. Buraya kadar her şey güzel görünüyor. Ne var ki, bu yardımlar sadece Hindu Dalitlere, Sihlere ve Dalit kökenli Budistlere sağlanıyor, Hıristiyan ve Müslüman Dalitler bu olanaklardan yararlanamıyor.

Hıristiyan ve Müslüman Dalitler toplum içerisinde hem kastları hem de azınlık dinleri nedeniyle ayrımcılığa uğruyor. Devlet tarafından dinleri sebebiyle ayrımcılığa maruz kalıyor ve kast ayrımcılığı ile mücadele etmeyi amaçlayan pozitif ayrımcı tedbirlerden yararlanamıyor. Bu durum Hıristiyan ve Müslüman Dalitlerin ekonomik ve sosyal gelişmelerini olumsuz etkiliyor.

Özetle, devletlerin insanlara din veya inanca dayalı olarak ayrımcılık yapmasına izin verilmemektedir. Devletlerin ayrıca toplumdaki ayrımcılığı önlemek ve durdurmak için etkin bir şekilde önlem alma yükümlülüğü mevcuttur.

Ayrımcılık çeşitli şekiller alabilir ve hayatın her alanını etkileyebilir. Çoğunlukla insanlar din veya inanç temelini de içeren kesişimsel ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Bu konuya atıf yapan insan hakları belgeleri de dahil olmak üzere, internet sitesindeki eğitim materyallerini inceleyerek ayrımcılık yasağı ile ilgili daha detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz.

Telif hakkı: SMC 2018